

Skýrsla Elliðaárnefndar SVFR – 2021

Ný Elliðaárnefnd

Ný Elliðaárnefnd SVFR var skipuð snemma árs 2021 – nefndina skipa:

Árni Guðmundsson, Brynjólfur Gunnarsson, Daníel Njarðarson, Hermann B. Valsson, Hrafnhildur Gunnarsdóttir, Hreinn Reyðfjörð Sigmarsson, Jóhanna Heiðdal, Jóhannes H. Steingrímsson, Kristján Guðjónsson, Skúli Arnfinnsson, Stefán Karl Segatta og Steinar Már Björnsson

Fjölgað hefur um helming í nefndinni frá því sem áður var. Þær Hrafnhildur Gunnarsdóttir og Jóhanna Heiðdal eru fyrstu konurnar sem eiga sæti í Elliðaárnefnd SVFR.

Facebook hópur um Elliðaárnar

SVFR og Elliðaárnefnd halda utan um Facebook hópinn „SVFR – Elliðaár“ / www.facebook.com/groups/svfrelli. Þar er til umfjöllunar allt er viðkemur lífríki og veiði í Elliðaánum. Veiðifólk sem og annað áhugafólk um Elliðaárnar og Elliðaárdalinn er hvatt til að skrá sig í hópinn.

Silungsveiðin í Elliðaánum

Silungsveiðitímabilið í Elliðaánum stendur frá 1. maí til 15. júní. Veiðin taldist í lakari kantinum, en fiskarnir þóttu stærri en síðustu ár. 36 urriðar veiddust, en engin bleikja. Mikilvægt er að veiðifólk skrái afla samviskusamlega.

Það bar til tíðinda að fyrsti lax sumarsins veiddist á silungsveiðitímabilinu. Hafþór Bjarni Bjarnason landaði 60 cm. laxi í Ármótunum.

Laxateljarinn

30. apríl var laxateljaranum komið fyrir, sem og seiðagildrunum sem fanga niðurgönguseiðin. Seiðagildrunar voru teknar upp um miðjan júní. Teljarinn og tilheyrandi var tekið upp 21. október.

Í teljarakassanum sem er í ánni er kvikmyndateljari. Hann er tengdur við Windows 10 PC vél sem er staðsett í kjallara rafstöðvarinnar. Á henni keyrir MariCam hugbúnaðurinn frá Vaka, sem les upplýsingarnar frá kvikmyndateljaranum og sendir til tölvukerfa Vaka yfir Internettengingu. Auk þess eru talningar upplýsingar birtar á vefsíðunni www.riverwatcherdaily.is.

Hug- og tölvubúnaðurinn frá Vaka var nokkuð brokkgengur í sumar og þurftu starfsmenn SVFR, Jóhannes Sturlaugsson hjá Laxfiskum og undirritaður að eyða tugum klukkustunda í að vakta búnaðinn, eiga í samskiptum við starfsmenn Vaka vegna bilana og endurræsa MariCam hugbúnaðinn sem því miður átti það til að sofna nokkrum sinnum í sumar.

Í viðleitni til að bæta ástandið, þá gekk SVFR í það snemma sumars að uppfæra ADSL tenginguna upp í 4G tengingu, enda töldu starfsmenn Vaka að ADSL tengingin gæti verið að valda rekstrarvandræðum. Í ljós kom að það var ekki raunin og hélt kerfið áfram að hiksta, þó að auðvitað hafi verið mikill ávinningur að koma PC tölvunni yfir á öflugra og nútímalegra netsamband.

Í sumar þurfti tvisvar sinnum að skipta um linsu í kvikmyndateljaranum. Í fyrra sinnið þar sem í ljós kom að upprunalega linsan sem kom með kvikmyndateljaranum (sem var keyptur nýr fyrir sumarið 2020) var ekki sú rétta og í seinna skiptið eftir að útskiptilinsan sem hafði verið sett í bauð ekki upp á nógu vítt sjónarhorn.

Sumarið 2022 stendur til að notast við nýjan hugbúnað frá Vaka og vonandi mun það þýða færri rekstrarupptökur með tilheyrandi áhættu á gagnatapi vegna rannsókna Jóhannesar hjá Laxfiskum. Á næstu vikum mun undirritaður kalla til fundar aðila sem hafa aðkomu að þessu máli til að stuðla að því að þessi mál gangi sem best sumarið 2022. Best væri ef hægt væri að koma teljarabúnaðinum sem fyrst út í árnar til að láta reyna á nýja hugbúnaðinn, auk þess sem útfæra þarf vöktun, bæði fyrir kvikmyndateljarann sjálfan sem og tölvuna og hugbúnaðinn sem

á henni keyrir. Þó að samskiptin við starfsmenn Vaka hafi verið með ágætum, þá verður að viðurkenna að teljaralausnin sem slík olli vonbrigðum í sumar. Í fylgiskjali frá Jóhannesi hjá Laxfiskum, er einnig fjallað um fyrrnefnd rekstrarvandamál.

Hefðbundin verkefni í rekstri teljarans og tilheyrandi eru t.d. sú að reglulega þarf að hreinsa slý og drullu úr teljaragrindunum, stundum daglega þegar svo ber undir og nokkrum sinnum á því tímabili sem búnaðurinn er úti í ánum, þá þarf að fjarlægja grindina sem er næst vesturbakkanum, þegar von er að Elliðárnar vaxi úr hófi fram. Sé þetta ekki gert er hætt á að áin hrífi með sér teljarakassann, gönguplankana og grindurnar, enda leggst árvatnið af gríðarlegum þunga á þennan búnað þegar hátt er í.

Vorveiði fyrir fötluð börn

Frá því árið 2009 hafa SVFR og OR staðið fyrir vorveiði fyrir fötluð börn. Veiðin fer fram á silungsveiðitímanum, efst á veiðisvæðinu neðan við Elliðavatnsstífluna. Í ár tóku þrír hópar þátt; frá Klettaskóla, Styrktarfélaginu Ás og Einstökum börnum. SVFR og OR láta í té veiðidaga, útvega veiðarfæri og nesti og aðstoða við veiðina. Félagar úr Elliðaárnefndinni lögðu hönd á plóginn með þeim hætti að sinna veiðileiðsögn undir stjórn Inga Þórs Hafsteinssonar frá OR, en hann hefur frá upphafi haft veg og vanda af skipulagningu og framkvæmd þessara veiðidaga. Töluverður fjöldi tekur þátt árlega en um 60 manns reyndu sig við silunginn í ár, bæði börn og aðstandendur. Börnin höfðu mjög gaman af veiðunum og fengu flest þeirra fisk.

Hreinsun Elliðaánna

Laugardaginn 12. júní stóð Elliðaárnefndin fyrir hinni árlegu hreinsun Elliðaánna – árbakkarnir og árfarvegurinn var hreinsaður. SVFR hefur alltaf lagt mikla áherslu á að árnar og þeirra nánasta umhverfi sé sem hreinast. Mikil vinna var að hreinsa svæðið sem var áður undir Árbæjarlóninu, enda hafði mikið af alls kyns rusli fallið þar til í gegnum áratugina sem ekki hafði verið hægt að ná til, fyrr eftir að lónið hafði verið tæmt.

Fleiri en SVFR hugsa vel um Elliðaárna og Elliðaárdalinn. Um miðjan maí stóð starfsfólk OR fyrir vorhreinsun í Elliðaárdalnum, sem stóð í þrjá daga. 132 starfsmenn OR tóku þátt og þegar upp var staðið höfðu verið hirt upp 751,6 kíló af rusli.

Svokallaðir plokkarar hafa ekki látið sitt eftir liggja í Elliðaárdalnum og ber þar sérstaklega að þakka Svavari Hávarðssyni – félagsmanni í SVFR. Hann hefur síðustu árin unnið ómetanlegt starf við að hreinsa rusl við Elliðaárna, sem og úr nærumhverfi þeirra.

Opnun Elliðaánna

Samkvæmt venju hófst laxveiðin í Elliðaánum 20. júní. Síðan 2011 hefur Reykvíkingi ársins verið boðið til veiða í opnuninni. Árlega óskar Reykjavíkurborg eftir ábendingum frá borgarbúum um hver skuli hljóta nafnbótina Reykvíkingur ársins. Til greina koma aðeins þeir einstaklingar sem hafa t.d. sannanlega haldið borginni hreinni með því að tína upp rusl á víðavangi eða sem hafa með ólaunuðu framlagi sínu, djörfung og dug gert Reykjavíkurborg gott á undanförunum árum og haft jákvæð áhrif á nærumhverfi sitt.

Guðjón Óskarsson var Reykvíkingur ársins 2021. Hann hlaut nafnbótina fyrir frumkvæði sitt við að hreinsa tyggjóklessur af gangstéttum borgarinnar. Guðjón missti vinnu sína við ferðaþjónustu í COVID-19 faraldrinum, og tók þá upp á því að hreinsa tyggjóklessur af gangstéttum, og notar hann til þess sérstaka vél.

Hann opnaði því Elliðaárnar í boði borgarstjóra og SVFR. Því miður var veiðigyðjan hvorki hliðholl honum né öðrum sem renndu fyrir lax þennan fyrripart. Skýringuna má líklega finna í því að lítið var um lax á neðsta svæði ána á þessum tíma, þar sem laxagöngurnar voru óvenju seint á ferðinni þetta sumarið í Elliðaánum, sem og mörgum öðrum laxveiðiám.

Þar sem veiðin gekk ekki sem skyldi við opnun Elliðaánna, þá bauð SVFR Guðjóni að koma aftur til veiða mánudaginn 28. júní og njóta veiðileiðsagnar í boði SVFR. Hann þáði boðið og naut hann leiðsagnar Hermanns B. Valssonar – því miður náðist ekki að landa laxi, en Guðjón setti í nokkra urriða og hafði gaman af viðureigninni við þá, sem og dvölinni við árnar.

(Mynd: visir.is)

Veiðivarsla

Veiðivarsla í sumar var með sama hætti og árið áður, en þá tók við nýtt fyrirkomulag og þótti vel takast til með veiðivörsluna. Eins og gengur er alltaf eitthvað um veiðiþjófa. Hinar fjölbreyttustu skýringar eru bornar á borð fyrir veiðiverðina þegar þeir standa veiðiþjófa að verki. Langflestir þeirra notast við veiðistangir, en nú í sumar gekk veiðivörður fram á tréhæla sem reknir höfðu verið í jörðina, úr þeim lá lína með beitu sem kastað hafði verið út í árnar. Væntanlega hefur eigandi þessa veiðibúnaðar ætlað sér að vitja um að einhverjum tíma liðnum. Þar sem umhverfi Elliðaánna er víða orðið skógi vaxið, þá getur verið mjög erfitt að sinna veiðivörslu. Vegfarendur hafa verið duglegir að láta SVFR og veiðiverði vita ef þeir verða varir við aðila sem talið er að séu að stunda veiðiþjófnad.

Minkaveiði

Undirritaður sendi fyrirspurnir á meindýraeyða Reykjavíkur, sem og dýraþjónustu Reykjavíkur til að kanna hvernig minkaveiði við Elliðaárnar hefði gengið í sumar og hvernig framkvæmd þeirra hefði verið, en því miður bárust engin svör frá fyrrnefndum aðilum. Erfitt er að stunda minkaveiðar við Elliðaárnar og ekki er hægt að beita mörgum þeim öflugri aðferðum sem meindýraeyðar geta beitt við slíkar veiðar annars staðar, vegna þess hversu nálægt ánum íbúabyggðin er og umferð fólks er mikil á svæðinu.

Breytt svæðaskipting

Svæðaskiptingu var breytt fyrir sumarið 2021. Helstu breytingarnar voru þær að Árbæjarhylurinn og Hundasteinar voru hafðir á sama svæði. Rökin fyrir því voru m.a. þau að

dreifa veiðialagi á þessa tvo af gjöfultu veiðistöðum Elliðaánna. Veiðitölur sumarsins tala sínu máli um að þessi breyting heppnaðist vel. Frá og með sumrinu 2021 var Símastrengurinn ekki lengur á frjálsu svæði, heldur settur inn í skiptingu. Það var gert af þeim sökum að bæði er þetta afar gjöfull og vinsæll veiðistaður og mörgum hættir til að verða þaulsætnir þar, auk þess sem veiðifólk deilir nú vegarspottanum sem liggur m.a. að Símastrengnum með hestafólki.

Borgardagar

Þrír heilir veiðidagar á hverju sumri eru fráteknir fyrir starfsfólk Reykjavíkurborgar. Þeim starfsmönnum Reykjavíkurborgar, sem þykja að mati samstarfsfólks síns hafa staðið sig sérstaklega vel í starfi, er boðið til veiða og sér SVFR um framkvæmd þessara veiðidaga, s.s. hvað skipulag og veiðileiðsögn varðar. Markmið SVFR er að gestirnir frá Reykjavíkurborg eigi sem besta upplifun við árnar. Margir gestana hafa haft það á orði í gegnum árin að þessi veiði hafi opnað enn betur augu þeirra fyrir því hversu magnað svæði Elliðaárdalurinn og Elliðaárnar eru.

Barnadagar

Eins og fyrri ár var boðið upp á barna- og unglingadaga í Elliðaánum og sá fræðslunefnd SVFR um framkvæmdina og veiðileiðsögn eins og verið hefur.

Nýr veiði- og reiðvegur

Haustið 2020 var hluti gamla veiðivegarins, sem liggur vestan við skeiðvöll Fáks í Víðidal, innlimaður í reiðvegakerfi Fáks. Það felur í sér að veiði- og hestafólk deilir nú u.þ.b. 700 metra vegarkafli, af malarvegi sem var á sínum tíma lagður af Reykjavíkurborg að beiðni SVFR til að veiðimenn gætu ekið um þetta svæði. Þessi vegur er afar mjór – rétt rúmlega bílbreidd og því lítið svigrúm til mætinga svo vel sé. Til að minnka líkur á slysum og árekstrum á milli veiði- og hestafólks, þá lét SVFR gera þrjú skilti þar sem ítrekað er að vegfarendur sýni hverjir öðrum tillitssemi, ökuhraða bifreiða sé stillt í hóf, auk þess sem fram kemur að veiðifólk eigi rétt á því að nota umræddan veg á veiðitímabilinu. Þessum skiltum var komið fyrir á þeim þremur stöðum þar sem umferð ríðandi og akandi kemur inn á svæðið. Einnig óskaði SVFR eftir því að Fákur auglýsti það kyrfilega á sínum samfélagsmiðlum að þessir tveir hópar deili þessum vegarkafli. Til að gera enn betur þá var skiptingu veiðisvæða breytt á þann hátt að Símastrengurinn var settur inn í fasta skiptingu til að hægja á bílaumferð um svæðið.

Undirritaður óskaði eftir því í vor við Fák að afnotum af veginum yrði skipt með þeim hætti að veiðifólk hefði eitt afnotarétt af veginum á veiðitímabilinu og hestafólk hefði eitt afnot af veginum utan þess tíma. Þrátt fyrir að þetta sé í samræmi við það sem hestafólk, er að kalla eftir á öðrum vegum sem hestafólk deilir með annarri umferð - þ.m.t. formaður Landsambands hestamannafélaga, þá vildi Fákur ekki fallast á þetta fyrirkomulag og kom það undirrituðum mjög á óvart. Undirritaður mun með vorinu óska eftir því að stjórn SVFR taki þetta mál upp við stjórn Fáks. Undirritaður hafði samband við framkvæmdastjóra Fáks síðasta vor og óskaði eftir því að barna- og unglingahópar sem sækja reiðnámskeið á sumrin myndu alls ekki nota margnefndan vegarspotta til að minnka slysa-hættu og var vel tekið á þá ósk, en því miður notuðu hópar frá reiðskóla Reykjavíkur og reiðskólanum Faxabóli þennan sameiginlega vegarspotta. Vætanlega er það vegna þess að þessir aðilar vissu einfaldlega ekki af samtali Fáks og SVFR og undirstrikar það að einfaldast er að deila afnotum af veginum með þeim hætti sem lýst er hér að ofan – þ.e. veiðifólk eigi eitt afnotarétt af veiðitímanum og hestafólks þess utan. Undirrituðum var einnig ekki kunnugt um að fleiri aðilar en Fákur, væru að bjóða upp á reiðnámskeið fyrir börn og unglinga í Víðidalnum.

Fleira er að athuga við veiði- og reiðvegin. Hann tengist við reiðleiðakerfi Fáks á þremur stöðum og í öllum tilfellum þverar hann fjölfarinn göngu- og hjólastíg sem liggur á milli svæðis Fáks og Elliðaánna. Möl berst því á göngu- og hjólastíginn með tilheyrandi slysa-hættu fyrir hjóla-fólk. Undirritaður varð vitni að því í sumar að hópur hjólreiðafólks þurfti að snögghemla þar sem hestakona reið í veg fyrir hjólreiðafólkið á einni af þessum þverunum. Einnig er það svo að eina af þessum þremur þverunum er ekki að finna á deiliskipulagsupphætti af svæðinu og má því ætla að Fákur hafi bætt henni við upp á sitt einsdæmi.

Bætt aðgengi við Elliðaárnar

Reykjavíkurborg bætti aðgengi við Elliðaárnar með því að setja nýja göngubrú yfir skorning sem er á gönguleiðinni að Árbæjarhlynum. Hann hefur í gegnum árin reynst veiðifólki erfiður yfirferðar og þá sérstaklega í rigningum og hafa ófáir misst fótana í slíkum aðstæðum. Einnig voru endurnýjaðar tvær eldri göngubrýr sem eru á vesturbakka austurkvíslar Elliðaáanna, norð-vestan við Toppstöðina. Elliðaárnefnd og SVFR kann starfsfólki deildar náttúru og garða hjá umhverfis- og skipulagssviði Reykjavíkurborgar bestu þakkir fyrir þessar framkvæmdir.

Árbæjarlónið tæmt – laxinn fær að ganga Árbæjarkvíslina að nýju

Í kjölfar tæmingar Árbæjarlónsins, ákvað Orkuveita Reykjavíkur að fenginni ráðgjöf frá Hafrannsóknastofnunar að opna fyrir laxgengd um Árbæjarkvíslina. Tveimur lokum af þremur á norðurhluta Árbæjarstíflunnar var lokað til að tryggja að fiskur gæti gengið í gegnum stífluna. Það var gert til að auka vatnshæð og straum, þ.a. aðstæður til göngu í gegnum stífluna yrðu fýsilegri fyrir laxinn.

SVFR tók þá ákvörðun að laxveiði væri bönnuð frá Selfossi og að norðurhluta Árbæjarstíflunnar, enda er það svæði afar viðkvæmt – sérstaklega í þurrkum, en svæðið sem er ofan Árbæjarstíflu og að Hundasteinum yrði frjálst svæði. Skemmst er frá því að segja að veiðimenn sýndu þessu nýja veiðisvæði lítinn sem engan áhuga og er ekki vitað til þess að neinn lax hafi veiðst í Árbæjarkvíslinni sumarið 2021. Segja má að þetta áhugaleysi hafi komið nokkuð á óvart, enda var þarna að opnast nýr hluti af ánum – sem fram að þessu hafði ekki verið hægt að veiða áratugum saman.

Jóhannes hjá Laxfiskum vinnur að rannsóknum á Árbæjarkvíslinni og m.a. kom hann fyrir hlustunarduflum á völdum stöðum, allt frá Árbæjarstíflu og upp í Hundasteina, en þau nema merki frá sendum sem fest voru á laxa sem Jóhannes hafði fangað í kvíslinni vegna þessara rannsókna. Til stóð að Hafrannsóknastofnun myndi framkvæma botnmat / búsvæðamat í Árbæjarkvíslinni, en undirrituðum er ekki kunnugt um hvort að það hafi verið framkvæmt árið 2021 eða hvort það verði gert 2022. Slíkt mat er mat á botninum á tilteknum sniðum m.t.t. kornastærðar á grunni viðmiða sem gilda um slíkt mat (sandur, möl grjót o.s.frv.) sem er gert er í þeim tilgangi að afla upplýsinga um gæði botnsins sem búsvæðis fyrir fiska.

Neðan Hundasteina þverar steiptur steinkantur upphaf Árbæjarkvíslarinnar. Tilgangur hans er að beina hluta árvatnsins frá Árbæjarkvíslinni og í Breiðholtkvíslina til að tryggja alltaf nægilegt vatnsmagn í þeirri kvísl. Þessi steinkantur, sem og annar eins, sem er í vesturkvíslinni, neðan við Draugakletta, voru byggðir upp úr síðustu aldamótum til að tryggja ætíð nægilegt vatnsmagn í Elliðaánum í þeim kvíslum sem laxinn gengur. Af þeim sökum verður Árbæjarkvíslin seint vatnsmikil. Verði steinkanturinn fjarlægður má telja líklegt að Hundasteinarnir stórskemmist eða eyðileggist sem veiðistaður, enda myndi vatnsyfirborðið lækka mikið við slíkar aðgerðir. Einnig má velja því fyrir sér hvort að Elliðaánnar eigi innistæðu fyrir því að fódra báðar fyrrnefndar kvíslar með nægjanlegu vatnsmagni. Það er álit sérfræðinga að fyrrnefndur steinkantur gæti mögulega reynst laxinum gönguhindrun á leið sinni upp í Hundasteina og lækkun sú sem er innbyggð í hann sé ekki nægilega djúp þ.a. laxinn nái að stökkva yfir þá hindrun sem steipti kanturinn er.

Næsta sumar stendur til að setja laxateljara í eitt stífluopið í Árbæjarstíflunni, þá verður hægt að fylgjast með fullnægjandi hætti með ferðum laxa og annara fiska upp og niður Árbæjarkvíslina.

Vonandi mun laxinn helga sér búsvæði í Árbæjarkvíslinni í vaxandi mæli í framtíðinni og þannig muni styrkari stöðum verða skotið undir hinn einstaka sjálfbæra laxastofn Elliðaánnar.

Laxveiðin 2021

Sumarið 2021 veiddust 617 laxar, en 565 sumarið 2020. Sumarið 2021 var annað sumarið síðan að maðkveiði var bönnuð og sleppiskylda á laxi var innleidd í Elliðaánum og horfa verður til veiðtalna með það í huga. Undanþegnir sleppiskyldunni eru laxar sem hafa verið merktir af Jóhannes hjá Laxfiskum – veiðifólki er auðvitað að heimilt að gefa merktu löxunum líf.

Gjöfufullstu veiðistaðirnir sumarið 2021 voru:

Árbæjarhylur: 109 laxar

Hundasteinar: 105 laxar

Hraunið: 94 laxar

Símastrengur: 89 laxar

Stærsta lax sumarsins veiddi Hörður Birgir Hafsteinsson þann 1. september í Árbæjarhylnum (sjá mynd). Sá stóri var 95 cm langur og lét glepjast af Munroe Killer #16. Tveir 93 cm. laxar veiddust í sumar, annar í Stórafoss, þann 29. júní og hinn í Hundasteinum 13. júní. 86 cm. lax veiddist í Símastrengnum og 82 cm. lax í Borgarstjórahölnunni.

Lokaorð

Þrátt fyrir að það hafi verið mikil áskorun fyrir hina nýju Elliðaárnefnd að taka við keflinu af forverum sínum þá er það mat okkar að nokkuð vel hafi tekist til. Fyrir utan undirritaðan, þá eru öll hin ellefu sem skipa nefndina ný í því starfi. Hópurinn er vel samstilltur og er góð blanda af félagsfólki SVFR – bæði yngra og eldra. Fyrsta starfsárið fór því í að kynnast þeim hefðbundnu verkefnum sem Elliðaárnefndin sinnir á hverju ári.

Síðustu áratugina hefur jafnt og þétt þrengt að Elliðaánum og álagið á vistkerfi þeirra eykst jafnt og þétt. Umhverfi ána breytist stöðugt - landfylling við árósana, byggð færirst sífellt nær og nær ánum, ástand frárennslismála í Árbænum, fjöldi nýrra þverana yfir Elliðaárnar eru á teikniborðinu. Verkefni á borð við Aldin Biodome. Ljósmynd af mannavöldum eykst jafnt og þétt, bæði vegna lýsingar við göngustíga, oft furðar undirritaður sig á hönnuninni, enda vísa ljósakúplarnir oft að ánum, en ekki frá þeim eins og betra væri. Margar af nýju þverunum sem eru á teikniborðinu verða að öllum líkindum upplýstar með LED lýsingu. Þetta er mjög miður enda er vitað að birta af mannavöldum hefur truflandi áhrif á laxinn m.a. á hrygningartíma. Hanna verður alla lýsingu í kringum Elliðaárnar á þann veg að tillit sé tekið til lífríkisins í ánum og hún taki alltaf mið af aðstæðum og sé ætíð sem lágstemmdust og hlífi laxinum sem mest.

Frárennslismál frá Árbænum eru víða í ólestri og sem dæmi má nefna að ef einhver afglapinn hellir olíu eða öðru glundri í niðurfall í hverfinu í norðan við Árbæjarkvísilina, þá berst það óheft út í Árbæjarkvísilina, enda eru þarna engar settjarnir líkt og annars staðar við árnar.

Nokkrum sinnum var tilkynnt um mengunarslys í Árbæjarkvísilinni vorið og sumarið 2021 þegar ummerki um olíu, sápu eða önnur mengunarefni sást í ánni. Því miður gerðist það í einhverjum tilfellum að tilkynningar almennings komust ekki til rétta leið þar sem eitthvað fór úrskeiðis í meðferð beiðnana þannig að þær komust ekki í tæka tíð til réttra aðila svo sem slökkviliðsins og heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur.

Grípum niður í skýrslu stýrihóps um Elliðaárdal “Tillögur og næstu skref um framtíð dalsins”, sem skipaður var í kjölfar tæmingar Árbæjarlónsins:

“Mengunarhætta: Elliðaárdalurinn er ekki lengur svæði ósnortinnar náttúru og verður tæpast verndaður sem slíkur. Engu að síður renna um hann ár sem eru þrátt fyrir allt enn með gjöfelli laxveiðiám á þessu landsvæði en lífríki þeirra hefur smám saman látið undan síga á undanförunum áratugum í kjölfar aukinnar byggðar. Mengunarhætta hefur að sama skapi aukist á svæðinu enda hefur byggðin áhrif á vatnsbúskap ána. Þó hefur verið gripið til margvíslegra aðgerða á seinni árum t.d. með gerð settjarna sem draga úr hættunni á að mengað yfirborðsvatn berist í árnar. Árbærinn var eitt af fyrstu hverfum borgarinnar þar sem regnvatn og skólp var aðskilið þegar frárennsliskerfi þeirra var byggt upp úr árinu 1964. Regnvatn er því leitt í sér rörum í ár eða læk innan vatnasvæðis Elliðaána. Borgin hefur sett sér það markmið að innleiða svo kallaðar blágrænar ofanvatnslausnir m.a. með það að marki að skapa vistvæn hverfi. Hluti þeirrar stefnu er hreinsun ofanvatns til verndar ár og vötnum. Það er mikilvægt að tryggja hreinsun þess vatns sem berst í áðurnefndar lagnir og koma í veg fyrir

hugsanleg mengunarslys þegar það berst í árnar. Fjöldmörg dæmi hafa komið upp í gegnum árin þar sem mengun af götum í Árbæjarhverfi berst með yfirborðsvatni í árnar og má þar nefna klór- og olíumengun. Þannig eru á sumum stöðum einungis nokkrir tugir metra frá niðurföllum í götum þar sem menn þrifa bíla sína og niður að útrásum frá götunum niður við árnar sjá nánar Mynd 7. Með blágrænum ofanvatnslausnum er markmiðið að nýta náttúrulega ferla við meðhöndlun regnvatns í þéttbýli næst uppruna. Í þessu geta falist ýmsar lausnir s.s. regnbeð og - lautir, settjarnir, náttúrulegar rennslirásir og votlendi með sérvöldum gróðri og jarðvegi við útrásarenda. Þá er fræðsla til íbúa á svæðinu varðandi þessa mengunarhættu ekki síður mikilvæg. Stýrihópurinn telur afar mikilvægt og löngu tímabært að ráðist verði í úrbætur á frárennslismálum á þessu svæði og leggur til úrbætur sjá nánar tillögu X.”

Sérstaklega mikilvægt er að Reykjavíkurborg ráðist sem fyrst í þær betrumbætur á frárennsliskerfunum sem nú eru á hugmyndastigi, þar sem búið er að opna fyrir göngu laxins og þ.m.t. hrygningu í Árbæjarkvíslinni.

Af ofanrituðu má vera ljóst að sjaldan eða aldrei hefur verið meiri ástæða fyrir því að SVFR haldi áfram sinni öflugu baráttu til verndar hinum einstæða sjálfbæra laxastofni Elliðaánna.

Heimildir: angling.is, ruv.is, or.is, svfr.is, reykjavik.is, visir.is, skýrsla stýrihóps um Elliðaárdal “Tillögur og næstu skref um framtíð dalsins”.

Reykjavík 7. júní 2021

F.h. Elliðaárnefndar SVFR

Árni Guðmundsson

formaður

Fylgiskjal:

Heildarganga laxa í Elliðaárnar sumarið 2021 á grunni óyfirfarinna gagna

- Yfirlit frá Jóhannesi Sturlaugssyni sent Árnefnd Elliðaánna/SVFR 10. janúar 2022

Teljaragögn hafa ekki verið yfirfarin og því er ekki hægt að gefa upp naglfasta tölu um heildarfjölda laxa sem gekki í Elliðaárnar til hrygningar sumarið 2021. Hinsvegar er hægt að gefa upp áætlaðan heildarfjölda laxa sem spönn í fjölda sem líklegt má telja að laxagangan sumarið 2021 verði innan þegar teljaragögnin hafa verið yfirfarin og þau gögn unnin. Sú heildartala byggir þá á óyfirförnum gögnum yfir fjölda fiska á tilteknu stærðarbili fyrir gönguna í júní og júlí þegar uppistaða laxins gengur að frádregnum líklegum fjölda sjóbirtingum/urriða í tilteknum stærðarhópum á þeim tíma sem síðan er uppreiknuð miðað við spágildi frá göngum fyrri ára.

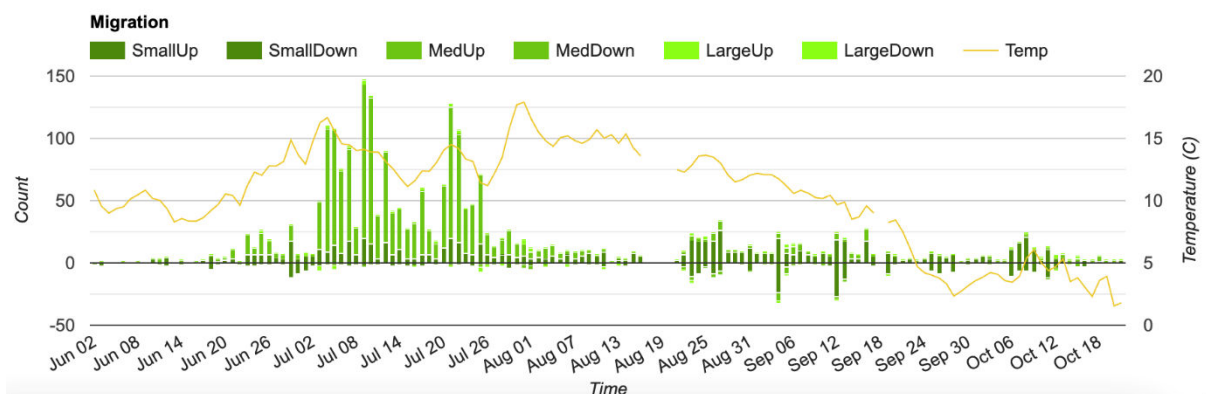
Samantekið á grunni óyfirfarinna gagna fiskteljarans fram til júliloka, að frádregnum áætluðum fjölda sjóbirtinga/urriða í hópi þeirra fiska og tilheyrandi framreikningi, þá fæst að heildarfjöldi laxa sem gengu í Elliðaárnar 2021 hafi verið á bilinu 1500-1550.

Í 1. töflu hér að neðan er að finna óyfirfarin gögn úr kvikmyndafiskteljaranum (beint úr teljaraforritinu) frá því að opnað var fyrir göngu upp um hann 2. júní þar til að hann var tekinn upp 21. október 2021. Hafa þarf í huga að tímabundin tilvik komu upp þar sem talning teljarans sýndi ekki þann fjölda sem gekk upp. Annarsvegar kom þetta til vegna þess teljarinn var óvirkur (þá almennt óvirkur hluta sólarring) og hinsvegar vegna flóða í Elliðaánum sem leiddu til þess að tímabundið þurfti að losa fyrirstöðugrindur úr fyrirstöðugrindverki teljarabúnaðarins þannig að fiskur komst framhjá teljaranum. Hvað flóðin varðaði þá er þess helst að vænta að einhverjir laxar hafi gengið upp fyrir teljarann þann tæpa hálfa sólarring sem opna þurfti framhjá teljarinum 28.-29. maí þ.e.a.s. áður en opnað var fyrir talningu upp um teljarann. Sambærilegar opnanir framhjá teljaranum vegna flóðvatns í Elliðaánum á titteknum dagabilum haustið 2021 hafa að öllum líkindum ekki breytt neinu um mat á fjölda laxa sem gekk úr sjó í Elliðaárnar 2021 því göngur úr sjó voru afstaðnar á þeim tíma ef miðað er við 2020 en það var fyrsta árið sem teljarinn var starfræktur í október. Megin vandamálið vegna reksturs teljarans í Elliðaánum sumarið 2021 tengdust sem fyrr galla er tengdist virkni forrits er stýrði kvikmyndun fiska sem fóru um teljarann, en einnig var lengi vel verið að kljást við vandamál vegna þess að myndavélabúnaðurinn sem notaður var framan af gaf ekki þær myndir (sjónarhorn o.fl.) sem teljarabúnaðurinn átti að skila. Til samans þá voru þessar hrakningar í söfnun kvikmyndagagnanna mikil vonbrigði í ljósi þess að um var að ræða spánýjan búnað sem átti einmitt að leysa menn undan sambærilegum vanda hvað úrfellingar kvikmyndaskeiða varðaði sem hrjáði einnig eldri gerð kvikmyndafiskteljarans sem nýi teljarins leysti af hólmi 2021. Vandamálin sem þessi, þ.e.a.s. óþarfa

vöntun á kvikmyndun og takmarkað sjónarhorn kvikmynda, hefur áhrif á greiningu fiska til tegunda þegar teljaragögnin eru yfirfarin og unnin og hefur einnig áhrif á úrvinnsluna með hliðsjón af því að ákvarða hvort laxar voru merktir eður ei (veiðiuggi til staðar eða ekki).

1. tafla. Fjöldi laxa og silunga er gengu í gegnum teljarann neðan við Elliðaárvirkjunina 2020 frá opnun hans 2. júní þar til hann var tekinn upp 21. október. Þar er bæði að finna tölur um fiska sem gengu upp um teljarann og þá sem gengu niður í gegnum hann. Ganga sumarsins út frá þessum óyfirfögnu gögnum einum sér er þá sá fjöldi fiska er gengu upp í gegnum teljarann að frádregnum fjölda fiska sem gengu niður í gegnum teljarann. Gangan er sýnd í heild (samtala lax og sjóbirtings/urriða), en einnig sundurliðuð miðað þá stærðarhópa sem koma við sögu. Þeir stærðarhópar eru: Smáir fiskar (fisklengd minni en 50 cm); miðlungs fiskar (50-69 cm langir) og stórir fiskar (70 cm langir og stærri).

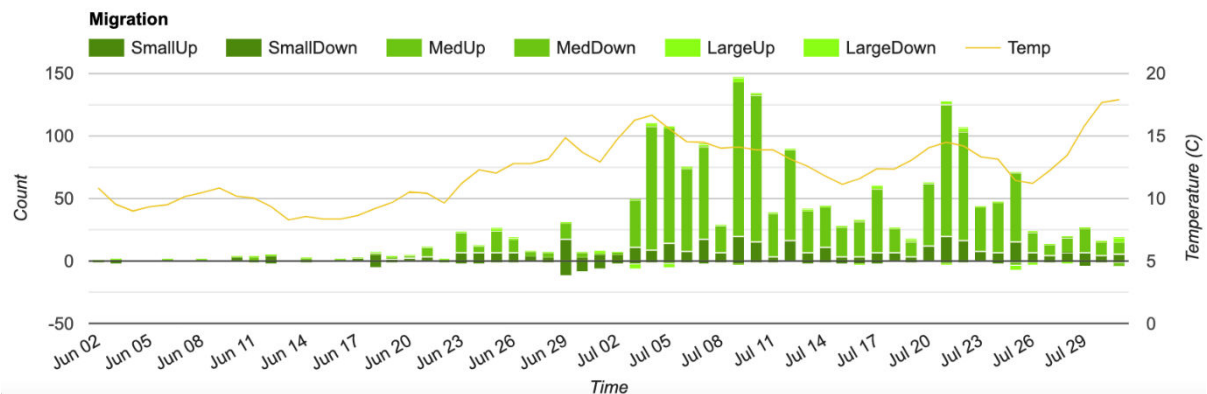
Size	Up	Down	Up-Down
Small	941	306	635
Medium	1,598	53	1,545
Large	72	36	36
Total	2,611	395	2,216

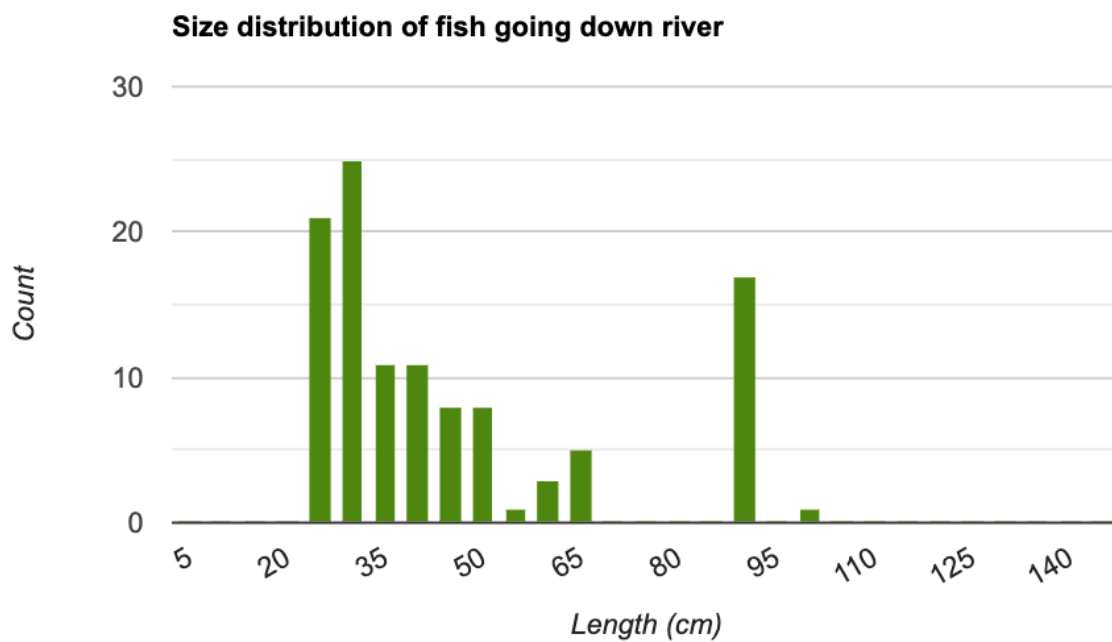
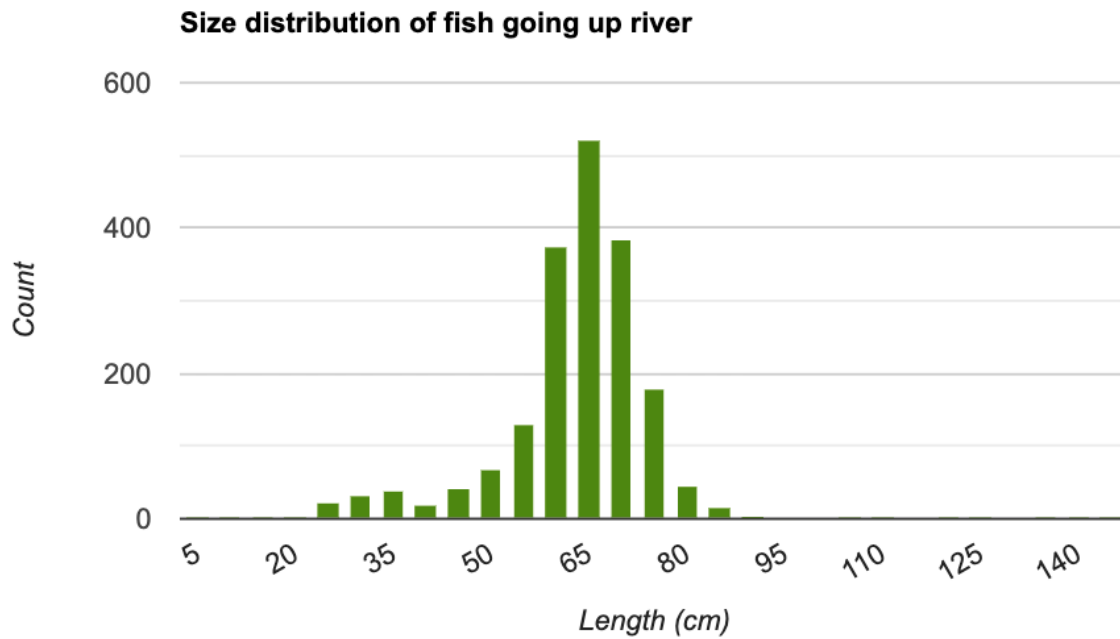
Til að reyna að átta sig á laxgengdinni sumarið 2021 út frá þessum óyfirfögnu gögnum þá er skilvirkast að skoða földa skráðra fiska mt.t. til stærðarsamsetningar göngunnar upp teljarann eingöngu út frá gögnum yfir gönguna upp teljarann í júní og júlí þ.e.a.s. á þeim tíma sumars þegar uppistaða laxagöngu hvers sumars skilar sér. (2. tafla og 1. mynd).

2. tafla. Fjöldi laxa og silunga er gengu í gegnum teljarann neðan við Elliðaárvirkjunina frá opnun hans til júliloka. Þar er bæði að finna tölur um fiska sem gengu upp um teljarann og þá sem gengu niður í gegnum hann. Ganga sumarsins út frá þessum óyfirfögnu gögnum einum sér er þá fjöldi fiska er gengu upp í gegnum teljarann að frádregnum fjölda fiska sem gengu niður í gegnum teljarann. Gangan er sýnd í heild (samtala lax og sjóbirtings/urriða), en einnig sundurliðuð miðað þá stærðarhópa sem koma við sögu. Þeir stærðarhópar eru: Smáir fiskar (fisklengd minni en 50 cm); miðlungs fiskar (50-69 cm langir) og stórir fiskar (70 cm langir og stærri).

Size	Up	Down	Up-Down
Small	407	86	321
Medium	1,442	7	1,435
Large	37	18	19
Total	1,886	111	1,775

Þegar stærðir fiskanna eru hafðar enn frekar til hliðsjónar þá gefst enn frekara færi á að nýta sér óyfirfarin teljaragögnin til að fá mynd sem besta mynd af því hvaða fjöldi laxa gekk í Elliðaánnar sumarið 2021 (1. mynd). Þau gögn sýna að þegar fjöldi fiska sem gengu niður teljarann hefur verið dregin frá fjölda fiska sem gekk upp teljarann (sbr. á þessum tíma oft fiskar sem eru að ganga upp en hika og ganga því samstundis aftur niður um teljarabúnaðinn), þá fæst að heildartala fiskanna (um 45cm og stærri) sem gengu upp teljarann til loka júlí hafi verið 1436 (2. tafla og 1. mynd). Út frá þeirri tölu er hægt að komast nærri hve margir laxar hafi gengið í Elliðaánnar 2021. Vöktun á fiskgengd í Elliðaánum með kvikmyndateljara hefur sýnt að uppistaða laxagöngu hvers árs hefur skilað sér upp fiskteljaranna í Elliðaánum í lok júlí. Tiltæk útreiknuð gildi fyrir það hlutfall laxa sem hefur skilað sér upp teljarann í lok júlí árlega fyrir árin 2011 - 2018 eru hér notuð til að fá það hlutfall, sem þau ár var að meðaltali tæplega 91%. Á sama tíma sumars skilar sér lítið af sjóbirtingi/urriða upp teljarann og sá fjöldi stendur því að baki miklum minnihluta árlegrar sjóbirtings-/urriðagöngu.

1. mynd. Fjöldi laxa sem gengu um fiskteljarann frá opnun 2. júní til júlíloka gefinn upp fyrir 5 cm stærðarhópabil fyrir fiska á bilinu um 45 cm að lengd og lengri, með hliðsjón af því hvort þeir voru á uppgöngu (efri mynd) eða á göngu niður um teljarann (neðri mynd). Vinsamlega athugið mismunandi skala á Y-ás myndanna

Samantekið á grunni óyfirfarinna gagna fiskteljarans fram til júliloka, að frádregnum áætluðum fjölda sjóbirtinga/urriða í hópi þeirra fiska og tilheyrandi framreikningi, þá fæst að heildarfjöldi laxa sem gengu í Elliðaárnar 2021 hafi verið á bilinu 1500-1550.

Ofangreint mat á fjölda laxa sem gekk í Elliðaárnar til hrygningar 2021 grundvallast á því að uppganga laxa og sjóbirtinga/urriða um teljarann í maí og júní 2021 hafi verið 1436 fiskar sem voru um 45 cm og stærri. Sú tala fæst úr 2. töflu, sbr. að 50 cm langir fiskar og stærri eru 1404 fiskar (1479 upp - 75 niður) að viðbættum 32 fiskum á lengdarbilinu 45-49cm (40 upp - 8 niður). Á grunni þess hver spönnin hefur verið fjölda stærri sjóbirtinga/urriða (≥ 45 cm) í hópi göngusfisks á leið upp teljarann í maí og júní á næstliðnum árum (þ.e.a.s. eftir að sjóbirtingss-urriðastofninn elfdist) þá er áætlað að á bilinu 50-80 urriðar hafi verið í hópi þeirra 1436 urriða sem voru 45 cm langir eða stærri og gengu upp teljarann í maí og júní 2021. Það gefur þá að 1356 - 1386 laxar hafi gengið upp á þeim tíma. Að teknu tilliti til þess hvaða hlutfall laxinn sem gengur upp í gegnum fiskteljarann Elliðaám í maí og júní (tæplega 91% árin 2011-20218) er af árlegri heildargöngu laxins, þá fæst að heildarfjöldi laxa sem gengu í Elliðaárnar 2021 hafi verið á bilinu 1496-1529 laxar $((1356 \times 1,1035) - (1386 \times 1,1035))$. Sá útreiknaði fjöldi er síðan námundaður í 1500-1550 laxa til að minna enn frekar á að hér er um útreikning að ræða, sem aukinheldur byggir á gögnum sem hvorki eru yfirfarin né fullunnin.

Til viðmiðunar þá má geta þess að árleg laxgengd í Elliðaárnar 2011-2018 var að meðaltali 1131 lax (lágmark 451 og hámark 1944) og meðaltal áranna 2011-2020 var 1155 laxar.

LAXFISKAR - fiskirannsóknir í ám, vötnum og sjó

Hraðastöðum 1, 271 Mosfellsbæ Sími: 6647080 johannes@laxfiskar.is

www.laxfiskar.is